

EN DEBATT

OCH DESS FÖLJDER

Av fil. dr ARVID FREDBORG

VID en återblick på utvecklingen i tysk politik under det första halvåret 1952 framstår en händelse såsom viktigare än alla andra. Det är icke de ryska noterna eller ens fördraget om ockupationens upphörande, utan försvarsdebatten i den tyska förbundsdagen den 7 och 8 februari.

I allmänhet tillvinner sig vad som säges i det fula huset vid Rhen endast förstrött intresse från den tyska allmänhetens sida. Hela det politiska system, som är koncentrerat i den provisoriska huvudstaden Bonn, har saknat verkligt levande kontakt med det tyska folket. Det har icke berott så mycket på parlamentarikerna själva som fastmer på den allmänna likgiltighet, för att icke säga cynism, som är så allmän i detta land, så snart det blir fråga om politik.

Ur denna synvinkel var det av fundamental betydelse, att den långa debatten i februari i sin helhet utsändes i radio. Den tyska allmänheten fick därigenom på ett helt annat sätt än dittills en bild av det allvar, med vilket dess representanter eller åtminstone en del av dem ägnade sig åt en av de avgörande frågorna. Under de månader, som gått sedan dess har man hört mycket om detta. Särskilt en reflexion har gång efter annan dykt upp. »Så lättvindigt tar de inte på det hela som jag trodde.»

För måhända första gången sedan dess tillkomst kunde den tyska förbundsdagen med skäl göra anspråk på att vara sitt folks representation. Miljoner lyssnare kände — därom äro vittnesbörden samstämmiga — att de som talade företrädde dem och deras gran- nar, alla tyskar.

De flesta tyskar anse frågan om det militära bidraget som den viktigaste, ja för många är den *enda* viktiga. Detta förklarade mycket av intresset. Men märkligt är likväl, att enligt allmän uppfattning det var få vuxna tyskar, som icke hörde åtminstone någon del av debatten under de två dagarna. Många äro de, som

tidigare knappast visste, att landet hade ett parlament, men som lyssnade kanske så mycket som tio timmar. Om deras intryck hade blivit negativt skulle det för den tyska demokratien ha blivit ödesdigert.

Debattens betydelse, som med varje månad som gått framstått allt tydligare, gör det motiverat, att man ägnar ett ögonblick åt dess innehåll och direkta politiska följder.

Som bekant hade regeringen gång efter annan skjutit upp konfrontationen med folkrepresentationen i upprustningsfrågan. Adenauers extremt ömtåliga läge och den nödvändiga hänsynen till Frankrike gjorde detta förklarligt. Men de inrikespolitiska riskerna av att icke någon gång tala rent ut voro föga mindre, och både regering och opposition torde ha hälsat med lättnad, att man nu äntligen för första gången på allvar kunde tala om saken.

Debatten inleddes av förbundskanslern. Viktiga angelägenheter hade uppehållit honom till sista minuten före anförandet och ej medgivit någon nämnvärd förberedelse. Det händer dock väl ofta, att dr Adenauer preparerar sig dåligt. Vid detta tillfälle hade kanslern såsom talare en svart dag. Han var osäker och i sitt ordval mer än vanligt konventionell. Han upprepade sig påfallande ofta. Därtill visade han ej sitt vanliga lugn inför de många inpassen, som från kommunisternas sida tycktes stegras till direkt sabotage. Talmannen vägrade att ge honom några speciella privilegier. Dr Ehlers sade, när dr Adenauer vädjade till honom, att han icke hade någon befogenhet att förbjuda inpass, men att det tyska folket, som lyssnade vid apparaterna säkert skulle bilda sig sin egen mening om dem.

Under kommunisternas protestrop betecknade kanslern hela skeendet under de senare åren som ett resultat av Sovjetunionens expansions- och aggressionspolitik och tecknade den kända bilden av hur ryssarna opererat. Beträffande det aktuella problemet, Tysklands försvarsbidrag, var dr Adenauer vagare än man väntat. Målet vore skapandet av ett fritt och förenat Tyskland på fredlig väg; tyskarna måste också vara med och försvara Europa och socialdemokraten professor Schmid hade under det parlamentariska rådets förhandlingar fällt yttranden, som visade, att han räknade med krigstjänst. Denna kunde därför ej anses förbjuden enligt gällande lagstiftning. Mycket mer hade kanslern ej att säga. Intrycket bland hans anhängare var minst sagt blandat.

Den närmast kommande talaren tycktes ge vad Adenauer icke givit sina lyssnare, klarhet. Det var Erich Ollenhauer, som med

stor skicklighet företrädde den socialdemokratiska ståndpunkten. Parlamentet hade ej tillräckliga informationer för att bilda sig en uppfattning betonade han. Det gällde ej att avgöra, *hur* ett försvarsbidrag skulle ges, utan *om* över huvud taget. Ollenhauer värjde sig mot tanken, att frågan kunde anses principiellt avgjord. Mot *ohne-mich-männ*en sade han, att pacifisterna endast kunde räkna med att få leva i enlighet med sina idéer, så länge man kunde upprätthålla demokratiens frihet. Eljest väntade dem de totalitära systemens koncentrationsläger.

I Ollenhauers anförande kom socialdemokratiens misstro till västmakternas goda vilja fram. I synnerhet ironiserade han över fransmännens hållning. Det finns, sade han, ingen säkrare väg att diskreditera Europa-idén inför folken och särskilt deras ungdom än att missbruka den för »nationalegoistiska önskningsar och strävanden».

Socialdemokraternas talesman, som i motsats till kanslern hade en utpräglad lyckad dag, slutade med att säga, att ingen av de förutsättningar, som hans parti uppställt som villkor för en medverkan i det europeiska försvaret, kommit till stånd, varför socialdemokraterna vidhölle sitt nej.

Så gick debatten vidare. Viktiga anföranden hölls av professor Carlo Schmid (socialdemokrat), dr Ehlers (förbundsdagens talman; CDU) och Adenauers partivän från Bayern, Strauss. En hel rad andra välgående bidrag gävos. Slutresultatet blev som bekant en votering, varvid regeringen segrade med 204 röster mot 156 med 6 nedlagda och 36 frånvarande.

Vad gjorde nu debatten för intryck på lyssnarna? Att allmänintrycket var positivt har redan berörts. Men en rad mera speciella reaktioner ha kunnat märkas under de månader, som gått efter den 8 februari.

Det främsta är, att regeringens ställning *trots* förbundskanslerns svaga uppträdande stärkts. I en del fall skulle man måhända rentav kunna säga tack vare. Gång efter annan träffar man på folk, som rent mänskligt reagerat till hans förmån. Det har han främst kommunisterna att tacka för. Vad de nådde med sin kör av inpass var i många fall endast att skaffa den angripne, dvs. Adenauer, sympatier.

Huvudanledningen till att kansler och kabinett kunna vara nöjda med debatten ligger emellertid i att ett par av regeringspartiernas talare på ett sällsynt lyckligt sätt kunde finna en ton, som slog an hos lyssnarna. Två av dem böra särskilt framhållas. Den ene var

dr Ehlers, talmannen, som vid detta tillfälle överlät klubban åt en av sina vice talmän. Hans prestige är i oavbrutet stigande. Han reagerade mot tendensen att endast finna svart och vitt och vände sig särskilt till kvinnorna. Den andre var bayraren Strauss.

Han ställde socialdemokraterna mot väggen på den avgörande punkten — hur vilja herrarna själva lösa problemet? Det var på sätt och vis det klassiska tvisteämnet mellan regering och opposition, men Strauss tog klart hem poäng för regeringen. Intryck gjorde framför allt hans ord, att man ej borde blicka bakåt utan framåt. »Om ett hus hotas av eld är det dumt av hyresgästerna att tvista om vem som bär skuld till elden.» Strauss fann också en rad andra lyckade formuleringar, som ställde hans tal i en särklass. Han sade t. ex.: »Så gärna jag än skulle vilja se de båda tala med varandra skulle jag inte gärna vilje se dr Adenauer och dr Schumacher bakom taggtråd i Ural diskutera, hur de bort handla våren 1952!»

Den socialdemokratiska ståndpunkten, »das verklausulierte Nein», slog på något sätt icke an. Efter Ollenhauers' ord till ohnemich-männen kunde de senare ej ha några illusioner om att socialdemokraterna icke i princip önskade ett försvarsbidrag. Å andra sidan fick ingen klart för sig, hur världen skulle se ut i praktiken för att partiet skulle säga ja till tanken på en tysk upprustning. I ett fall hade socialdemokraterna dessutom oturen, att en av deras egna icke träffade den rätta tonen. Det var professor Schmid, som citerats så utförligt av kanslern i hans första anförande och uppenbarligen kände ett behov av att slå tillbaka men icke gav sitt anförande den vanliga eleganta formen.

För ett parti fick debatten en i hög grad negativ verkan. Kommunisternas ständiga inpass voro ibland träffande och somliga kvicka. Men den övervägande delen var enbart pöbelaktig av typen »Ni vill massgravar!» och en rad var för dem direkt avslöjande, så mycket mer som även många tyskar i östzonen lyssnade på debatten.

Vad som hände den 7 och 8 februari var endast en förpostfäktning. Men den utföll lyckligt för regeringen. Det visade sig redan i mars vid valen i Sydvästtyskland, då det var uppenbart, att särskilt CDU återvunnit en hel del förlorade anhängare. Inför detta har socialdemokraternas krav på nyval starkt försvagats.

Vad som sades den 7 och 8 februari har medfört en viss förändring också i den tyska folkopinionen i själva principfrågan. Icke så att tanken på en upprustning skulle ha blivit populärare

eller ens smakligare, utan så att allmänheten fått klart för sig, att regeringspartierna icke bestå av rustningsivrare, som till varje pris vill se unga tyskar på kaserngårdarna. När dessa partier likväl trots betänkligheter beslutat att följa förbundskanslern har detta indirekt påverkat många, som tidigare sade nej och fortfarande helst skulle vilja göra det men nu säga ungefär så — jag tycker inte om det, jag skulle vilja slippa, men jag fruktar, att det är en bitter nödvändighet.

Dessa tankegångar träffar man nu på ideligen, ofta med direkt hänvändelse till något av talen i förbundsdagen. Det har spelat en viktig roll för att undanröja hinder för regeringen att genomföra ett upprustningsprogram. Detta är så mycket betydelsefullare som dess egen propaganda är klent organiserad och kabinettets möjligheter att föra fram sina synpunkter till det tyska folket små. Men denna gång gav det talade ordet kompensation för frånvaron av en effektiv press.

Detsamma skedde sex månader senare, när förbundsdagen behandlade frågan om ratificeringen av de nya fördragen med Västmakterna i första läsningen. Även debatterna den 9 och 10 juli utsändes i radio trots socialdemokratiskt motstånd. Även de hade en påtaglig verkan på gemene man, ehuru icke så omedelbar som i februari.

Debatten i februari kan i förening med vad som sades i juli bli en vändpunkt för den västtyska demokratien, ett genombrott för förbundsdagen. Ännu är det för tidigt att bedöma detta. Men det tyska parlamentets anseende *har* stigit, och en del av den tidigare likgiltigheten har försvunnit. Det har länge hört till god ton i Tyskland att bagatellisera förbundsdagen och ironisera över Bonn. Ofta har detta skett utan kunskap om det intensiva arbete, som där bedrivs, och som är värt ett bättre öde än att ignoreras. Debatterna den 7 och 8 februari och 9 och 10 juli ha skjutit en bräsch i likgiltigheten och cynismen.